

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สินเชื่อส่วนบุคคลทั้งที่มีหลักประกัน เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ลีสซิ่ง และสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เช่น สินค้าผ่อนชำระ เงินก้อน วงเงิน O/D เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีผู้ให้บริการทั้งในระบบ และนอกระบบ โดยผู้ให้บริการในระบบ ประกอบด้วยสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ และผู้ให้บริการที่ประกอบธุรกิจ Non – Bank ส่วนผู้ให้บริการนอกระบบ เป็นผู้ที่ไม่มีกฎหมายรองรับสถานะภาพ ซึ่งตลาดเงินนอกระบบนั้นยังมีบทบาทอย่างมากในประเทศที่กำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย สาเหตุที่สำคัญคือ ตลาดการเงินในระบบมีข้อจำกัดอยู่บางประการ ที่ทำให้ประชาชนบางคนไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น ผู้ต้องการเงินกู้บางรายไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบ เพราะไม่มีหลักแหล่งอาชีพที่แน่นอน หรือรายได้ต่อเดือนที่ต่ำเกินไป จึงทำให้เกิดความความต้องการเงินกู้เงินนอกระบบขึ้น สำหรับผู้ปล่อยกู้เงินนอกระบบนั้น ถึงแม้จะมีความเสี่ยงในการปล่อยกู้สูง แต่ผลตอบแทนก็สูงเช่นกัน จึงทำให้มีผู้ปล่อยกู้นอกระบบอย่างมากมาย ส่งผลให้กิจการการให้กู้เงินนอกระบบยังคงปรากฏอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

ตัวอย่างของเงินนอกระบบที่โด่งดังคือ แชร่แม่ช้อย ที่เกิดขึ้นในปี 2527 ซึ่งเป็นการกู้เงินของคุณช้อยแบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากเช็คที่เขียนวันที่ล่วงหน้า หรือสัญญาเงินกู้ ซึ่งผู้ให้กู้นั้นมีความเชื่อใจในตัวของผู้กู้และไม่สนใจว่าผู้กู้นำเงินไปลงทุนในธุรกิจการเก็งกำไรซื้อขายน้ำมันจริงหรือไม่ โดยผู้ให้กู้จะได้ผลตอบแทนสุทธิในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.00 ต่อเดือน หรือประมาณร้อยละ 72.00 ต่อปี (ประสาร ไตรรัตน์วรกุล และณัฐ ตาปนันทน์, 2528) แต่ในที่สุดแล้ว แชร่แม่ช้อยก็ต้องล้มลงไปเนื่องจากผู้กู้หลบหนี และไม่จ่ายผลตอบแทน จนมีการฟ้องร้องกันในคดีอาญา ในความผิดฐานร่วมกันฉ้อโกงประชาชน ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2532 นอกจากนี้ยังมี แชร่เหล็ก แชร่ชาร์เตอร์ ที่มีลักษณะคล้ายกับแชร่แม่ช้อย และมีผู้สนใจที่จะให้กู้อย่างมากมายเช่นกัน ซึ่งการตั้งวงแชร์แบบนี้ คนเล่น หรือผู้ให้กู้จะต้องนำเงินสดมากองไว้ ทำให้ฐานของวงแชร์ขยายขึ้นเรื่อยๆ โดยเจ้ามือจะนำเงินของลูกค้ารายใหม่ไปจ่ายดอกเบี้ยให้กับลูกค้ารายเก่า โดยไม่มีการลงทุนในธุรกิจตามที่กล่าวอ้าง แต่เมื่อใดที่ลูกค้าเริ่ม

น้อยลง เงินกองกลางก็จะค่อยๆ หดไป กระทั่งต้องล้มวงแชร์ในที่สุด ทั้งนี้การเติบโตของตลาดเงินนอกระบบข้างต้นนั้น ทำให้รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยใจความสำคัญคือ “ผู้ที่โฆษณาหรือประกาศต่อประชาชน ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปว่าตนจะกู้ยืมเงินและจะจ่ายผลตอบแทน ให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของสถาบันการเงิน โดยที่ตนรู้ว่าจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือ รู้ว่าตนไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน” การออกพระราชกำหนดฉบับนี้ก็เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้มีการมอมเมาประชาชน และสกัดกั้นการเติบโตของธุรกิจการเงินนอกระบบที่อาจสร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ธุรกิจปล่อยเงินกู้นอกระบบ ก็ยังคงไม่หายไปจากสังคมไทย ข้ายังมีกลยุทธ์เชิงรุกใหม่ๆ ออกมาแข่งขันในการกระตุ้นการก่อหนี้เพื่อการบริโภค ซึ่งเห็นได้จากแผ่นโฆษณาที่ติดกันโดยทั่วไปตามสถานที่ต่างๆ ถึงแม้ว่าในช่วงรัฐบาลพรรคไทยรักไทยจะพยายามผลักดันให้มีการนำตลาดเงินนอกระบบเข้าสู่ในระบบ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน ซึ่งจะทำให้คนที่อยู่นอกระบบได้เข้ามาอยู่ในระบบแล้วได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายก็ตาม

ทั้งนี้คู่แข่งของการกู้เงินนอกระบบ หรือการเล่นแชร์ ก็คือธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันในระบบ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นธุรกิจประเภทเดียวกัน และมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากผู้ให้กู้ไม่สามารถบังคับเอาหลักประกันใดๆ ได้ เมื่อเกิดการผิดนัดชำระหนี้ ดังนั้นผู้ให้กู้จึงคิดอัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อให้ชดเชยกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในปี 2545 ได้มีการออกพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต โดยกำหนดให้สถาบันการเงิน รวมทั้งบริษัทผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank มีหน้าที่ส่งรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับผู้กู้ ประวัติการชำระหนี้ หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาให้สินเชื่อ ให้กับบริษัทตรวจสอบข้อมูลเครดิตอยู่เสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมในการชำระหนี้ของผู้กู้เปลี่ยนแปลงไป และมีวินัยทางการเงินมากขึ้น ด้วยเหตุนี้สถาบันการเงินในระบบทั้งที่เป็นธนาคารพาณิชย์ และ ผู้ประกอบธุรกิจ Non - Bank นั้น ก็ได้เริ่มเข้ามาให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมากขึ้น และได้กลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของผู้ปล่อยเงินกู้นอกระบบ

ภาพที่ 1.1 พบว่าในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปี ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลของระบบธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงค่อนข้างสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่วัดจากการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP)

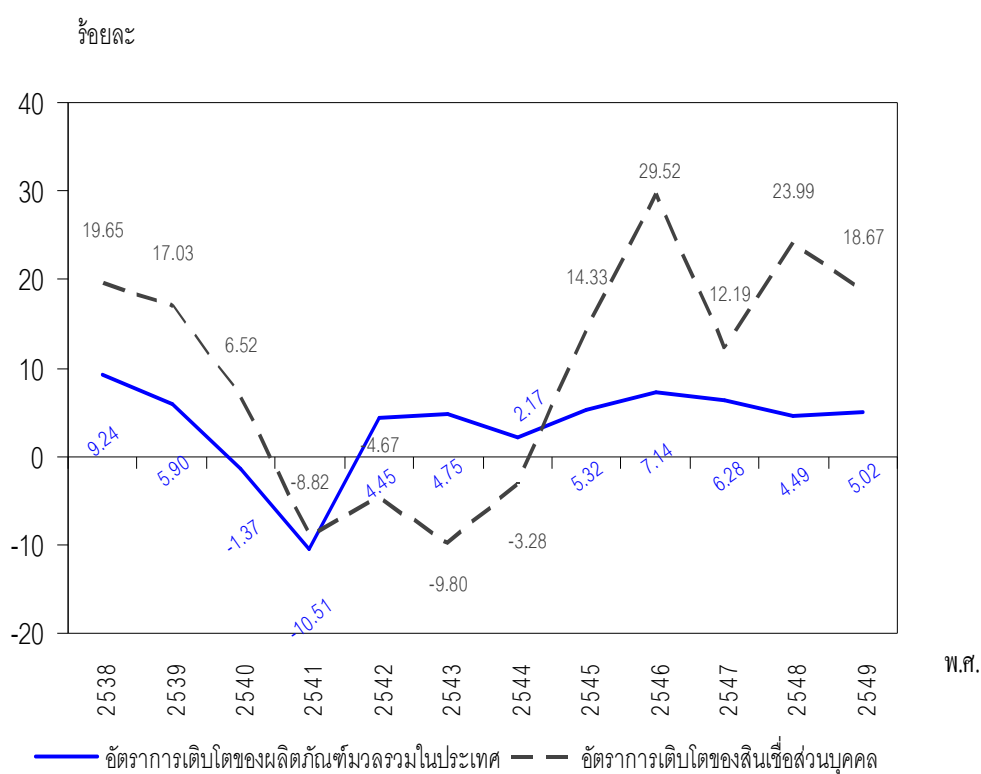
กล่าวคือ ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำในปี 2541 GDP มีอัตราการเติบโตลดลงร้อยละ 10.51 สินเชื่อส่วนบุคคลก็มีอัตราการเติบโตลดลงร้อยละ 8.82 เช่นกัน และ GDP ขยายตัวในปี 2546 คิดเป็นร้อยละ 7.14 สินเชื่อส่วนบุคคลก็มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.52 ซึ่งเป็นการเติบโตที่สูงที่สุดในช่วงเวลา ปี 2538 – 2549 เนื่องจากในเวลานั้น หลายธนาคารได้เจาะตลาดกลุ่มลูกค้ารายย่อยมากขึ้น ผลกระทบทางการเงินจึงออกมาในลักษณะที่ตอบสนองของความต้องการส่วนบุคคล นอกจากนี้ในปี 2549 GDP ขยายตัวร้อยละ 5.02 สินเชื่อส่วนบุคคลก็มีอัตราการเติบโตร้อยละ 18.67 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการที่ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงค่อนข้างสอดคล้องกับ GDP นั้นเนื่องจากเมื่อ GDP เพิ่มขึ้น รายได้ประชาชนสูงขึ้น ดังนั้นการบริโภคของประชาชนจึงเพิ่มขึ้น สินเชื่อส่วนบุคคลซึ่งเป็นสินเชื่อที่ตอบสนองการอุปโภคบริโภคก็ปรับตัวสูงขึ้นเช่นกัน แต่ทั้งนี้ในช่วงปี 2542 – 2544 ภายหลังประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ รัฐบาลในขณะนั้นได้ออกมาตรการทางเศรษฐกิจหลายอย่างเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น มาตรการทางการเงินโดยการลดอัตราดอกเบี้ยให้อยู่ในระดับต่ำ มาตรการทางการคลังโดยการกระตุ้นการใช้จ่ายภาครัฐ หรือมาตรการกระตุ้นการส่งออก เป็นผลให้ GDP มีการขยายตัวเป็นบวก แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลยังคงมีอัตราการเติบโตที่ติดลบ เนื่องจากตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินเพิ่มสูงขึ้นมาก โดยสัดส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมสูงถึงร้อยละ 45.02 ในปี 2541 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น เป็นผลให้ปริมาณสินเชื่อรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง รวมไปถึงปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลเช่นกัน

ตารางที่ 1.1 แสดงปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคล และปริมาณสินเชื่อทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์ ปี 2538 – 2549 โดยจะเห็นได้ว่าการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคลไปด้วยกันกับการเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ แต่ที่น่าสังเกตคือในปี 2545 เป็นต้นมา อัตราการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคลมีมากกว่าอัตราการเติบโตของสินเชื่อรวม รวมทั้งสัดส่วนของสินเชื่อส่วนบุคคลต่อสินเชื่อรวม เพิ่มขึ้นเรื่อยมา จากร้อยละ 12.31 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 21.08 ในปี 2549 สาเหตุเป็นเพราะตั้งแต่การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ธุรกิจขนาดใหญ่ (Corporate) ซึ่งเดิมเคยเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์นั้น ต้องประสบปัญหาขาดทุนจนต้องปิดกิจการลง ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์หันมาให้ความสนใจกับกลุ่มลูกค้ารายย่อย (Retail Banking) มากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มที่ให้ผลตอบแทนสูง และสามารถกระจายฐานลูกค้าในวงกว้าง นอกจากนี้ยังมีการก่อเกิดของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ปี 2545 (เครดิตบูโร) ทำให้มีความเสี่ยงในการปล่อยกู้ต่ำลง ธนาคารส่วนใหญ่จึงพยายามในการ

เร่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินพร้อมเสนอเงื่อนไขที่ดีกว่าออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อกลุ่มลูกค้ารายย่อย เช่น สินเชื่อบ้าน บัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เป็นต้น

ภาพที่ 1.1

ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตของปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคล และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.1
ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคล และปริมาณสินเชื่อทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์
ปี 2538 - 2549

หน่วย : ล้านบาท

ปี	ปริมาณสินเชื่อ ส่วนบุคคล	ปริมาณสินเชื่อ ทั้งหมด	สัดส่วนสินเชื่อส่วนบุคคลต่อสินเชื่อทั้งหมด (ร้อยละ)
2538	523,437.00 (19.65)	4,250,824.50 (29.94)	12.31
2539	612,594.50 (17.03)	4,855,687.50 (14.23)	12.62
2540	652,516.40 (6.52)	6,059,956.00 (24.80)	10.72
2541	594,968.00 (-8.82)	5,238,683.80 (-13.55)	11.36
2542	567,179.00 (-4.67)	5,132,804.50 (-2.02)	11.05
2543	511,572.00 (-9.80)	4,606,297.20 (-10.26)	11.11
2544	494,694.66 (-3.28)	4,309,360.30 (-6.45)	11.48
2545	565,678.97 (14.33)	4,613,564.00 (7.06)	12.26
2546	732,639.21 (29.52)	4,746,808.66 (2.89)	15.43
2547	821,954.39 (12.19)	5,142,092.22 (8.33)	15.98
2548	1,019,169.71 (23.99)	5,551,422.03 (7.96)	18.36
2549	1,209,493.75 (18.67)	5,738,388.60 (3.37)	21.08

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นอัตราการเติบโต หน่วยเป็นร้อยละ

อย่างไรก็ตามสินเชื่อบุคคล สามารถแบ่งออกได้เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกันและที่ไม่มีหลักประกัน จากตารางที่ 1.2 และภาพที่ 1.2 พบว่าปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกัน แต่ที่น่าสังเกตคือ ในปี 2546 ปริมาณการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันสูงมากเมื่อเทียบกับปีอื่นๆ กล่าวคือ ในปี 2546 ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันเติบโตเพิ่มขึ้น ร้อยละ 67.11 เมื่อเทียบกับปี 2545 สาเหตุที่สำคัญคือ การที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกมาตรการควบคุมธุรกิจบัตรเครดิต เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2545 โดยข้อกำหนดที่มีผลต่อการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมากที่สุดคือ เงื่อนไขที่ผู้สมัครบัตรเครดิตจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท ซึ่งก่อน 12 พฤศจิกายน 2545 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของผู้ถือบัตรเครดิตเอง บางสถาบันจึงสามารถเจาะกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทได้ ตัวอย่างเช่น บริษัท บัตรกรุงไทยฯ กำหนดเพดานขั้นต่ำของผู้ถือบัตรเพียง 7,500 บาท ดังนั้นการที่ ธนาคารแห่งประเทศไทยออกมาตรการ 12 พฤศจิกายน 2545 ทำให้กลุ่มลูกค้าบางส่วนไม่สามารถขอสินเชื่อบัตรเครดิตได้ ผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยต่างปรับโครงสร้างการทำธุรกิจเพื่อมุ่งเน้นสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันประเภทอื่น ซึ่งได้แก่ เงินก้อน สินค้าผ่อนชำระ หรือวงเงิน O/D ซึ่งมีบริการที่หลากหลายกว่าบัตรเครดิต และมีหลายประเภท บริการสินเชื่อเหล่านี้สามารถทดแทนธุรกิจบัตรเครดิตได้ดี เนื่องจากสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันที่มีใช้บัตรเครดิตในขณะนั้นยังคงเป็นสินเชื่อที่ไม่มีข้อกำหนดเรื่องอัตราดอกเบี้ยและเกณฑ์การกำหนดรายได้ขั้นต่ำ นอกจากนี้นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยในขณะนั้น ต้องการกระตุ้นการบริโภคของประชาชน สินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งเป็นสินเชื่อที่ตอบสนองการบริโภคของภาคประชาชน จึงเพิ่มสูงขึ้น รองรับความต้องการของผู้กู้

ถึงแม้ว่าในปี 2547 อัตราการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันจะลดลง แต่ในปี 2549 การเติบโตก็กลับเพิ่มขึ้นอีกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.39 เมื่อเทียบกับปี 2548 ในขณะที่สินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกันกลับมีการเติบโตในปริมาณที่ลดลง กล่าวคือ เติบโตร้อยละ 34.03 ในปี 2548 ส่วนปี 2549 เติบโตเพียงร้อยละ 20.21 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้หันมาให้ความสำคัญกับการปล่อยสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมากขึ้น จากเดิมที่การปล่อยสินเชื่อที่มีหลักประกัน เช่น สินเชื่อที่อยู่อาศัย หรือ ลีสซิ่ง ธนาคารพาณิชย์จะได้รับอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่ากรณีสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันแต่ทั้งนี้ความเสี่ยงในการปล่อยกู้้น้อยกว่า เนื่องจากเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ธนาคารก็สามารถนำหลักประกันนั้นขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ แต่ในขณะที่สินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ธนาคารจะได้รับชำระหนี้ยากกว่าเมื่อ

เกิดการผัดขันธ์ชำระหนี้ กล่าวคือธนาคารจะต้องดำเนินการสืบทรัพย์สิน หรือ อายัดเงินเดือน ของ ลูกหนี้ ซึ่งใช้ระยะเวลาและไม่วางใจว่าธนาคารจะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การก่อเกิดของเครดิตบูโรก็ได้ลดความเสี่ยงดังกล่าวลงได้ ผลตอบแทนในการปล่อยสินเชื่อจึง คຸ່ມกับต้นทุนที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ฐานลูกค้าของผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน มี มากกว่าสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกัน เพราะสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกัน เป็นสินเชื่อเพื่อการ จัดหาสินค้าคงทน เช่น บ้าน รถยนต์ ซึ่งการจัดหาสินค้านั้นใหม่อีกครั้งจะเกิดขึ้นยาก แต่ สินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ผู้บริโภคสามารถนำไปจัดหาสินค้าใดๆ ก็ตามในชีวิตประจำวัน หรือการใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น ซึ่งสามารถเกิดได้ง่าย และบ่อยกว่าสินเชื่อส่วนบุคคล ที่มีหลักประกัน

นอกจากนี้ภาวะการแข่งขันของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันในปัจจุบัน มีความรุนแรง ทั้งการเสนอโปรโมชั่นหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0 การ ขยายเวลาผ่อนชำระให้ยาวนาน ตลอดจนการยกเว้นค่าธรรมเนียม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการ ต่างนำออกมาใช้เพื่อขยายฐานลูกค้าระดับกลาง และระดับล่าง ในขณะที่ธุรกิจบัตรเครดิตมี ข้อจำกัดจากกฎของ ธนาคารแห่งประเทศไทย ทำให้ธนาคารพาณิชย์ หรือแม้แต่ผู้ที่ประกอบธุรกิจ Non – Bank ต่างเล็งกลับมาเป็นผู้เล่นในธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันซึ่งเป็นตลาดที่ เปิดกว้างกว่าและสร้างรายได้ให้แก่สถาบันการเงินได้ดีกว่า

ตารางที่ 1.3 จะเห็นว่าจำนวนผู้มีงานทำในปี 2545 เท่ากับ 34.60 ล้านคน เป็นผู้ มีรายได้ประจำ 13.79 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 39.86 ของผู้มีงานทำ ต่อมาในปี 2549 จำนวนผู้มีงาน ทำเพิ่มเป็น 36.60 ล้านคน เป็นผู้มียาได้ประจำเท่ากับ 15.85 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43.31 ของผู้มีงานทำ โดยภาพที่ 1.3 ชี้ให้เห็นว่าในจำนวนของผู้ที่มีงานทำและมีรายได้ประจำนั้น เป็นผู้ ที่มียาได้น้อยกว่า 15,000 บาท อยู่ร้อยละ 88 ของผู้มีรายได้ประจำทั้งหมดในไทย ซึ่งจำนวนของ กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทนี้ เป็นของฐานลูกค้าสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันซึ่งเป็น ฐานขนาดใหญ่และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเติบโตและโอกาส ในธุรกิจนี้

ตารางที่ 1.2

ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน และมีหลักประกันของระบบธนาคารพาณิชย์

ปี 2538 - 2549

หน่วย : ล้านบาท

ปี	ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน	ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกัน	สัดส่วนสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันต่อสินเชื่อส่วนบุคคลทั้งหมด (ร้อยละ)
2538	152,058.00 (16.28)	371,379.01 (21.09)	29.05
2539	178,624.90 (17.47)	433,969.62 (16.85)	29.16
2540	196,520.40 (10.02)	455,995.99 (5.08)	30.12
2541	176,168.30 (-10.36)	418,798.90 (-8.16)	29.61
2542	178,932.00 (1.57)	388,234.40 (-7.30)	31.55
2543	148,279.60 (-17.13)	363,291.97 (-6.42)	28.99
2544	136,051.50 (-8.25)	358,738.86 (-1.25)	27.50
2545	163,001.40 (19.81)	402,677.54 (12.25)	28.82
2546	272,397.10 (67.11)	460,242.11 (14.30)	37.18
2547	262,471.16 (-3.64)	559,483.23 (21.56)	31.93
2548	269,320.67 (2.61)	749,849.04 (34.03)	26.43
2549	308,078.02 (14.39)	901,415.73 (20.21)	25.47

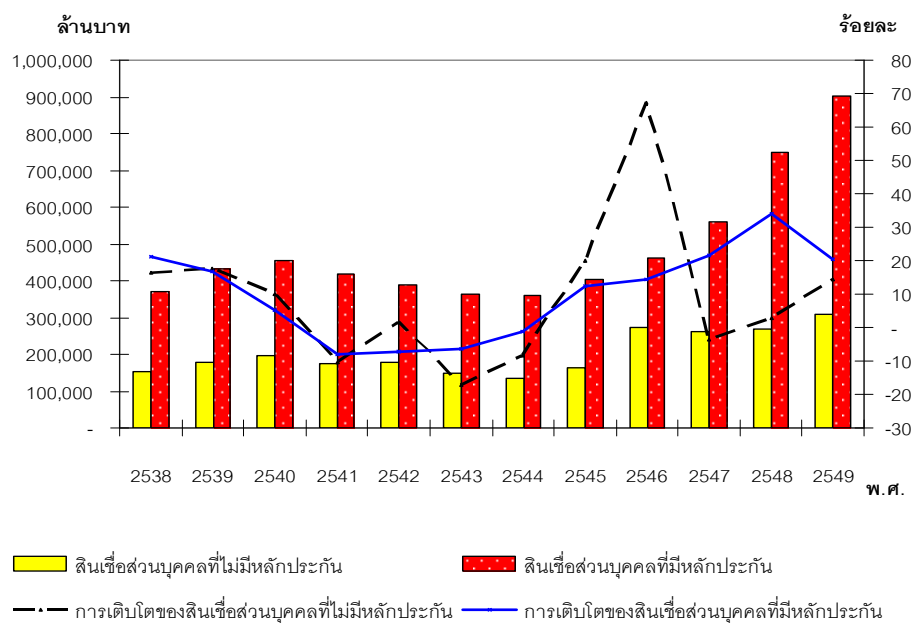
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นอัตราการเติบโต หน่วยเป็นร้อยละ

ภาพที่ 1.2

ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีหลักประกัน และไม่มีหลักประกันของระบบธนาคารพาณิชย์

ปี 2538 - 2549

ที่มา : จากตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.3

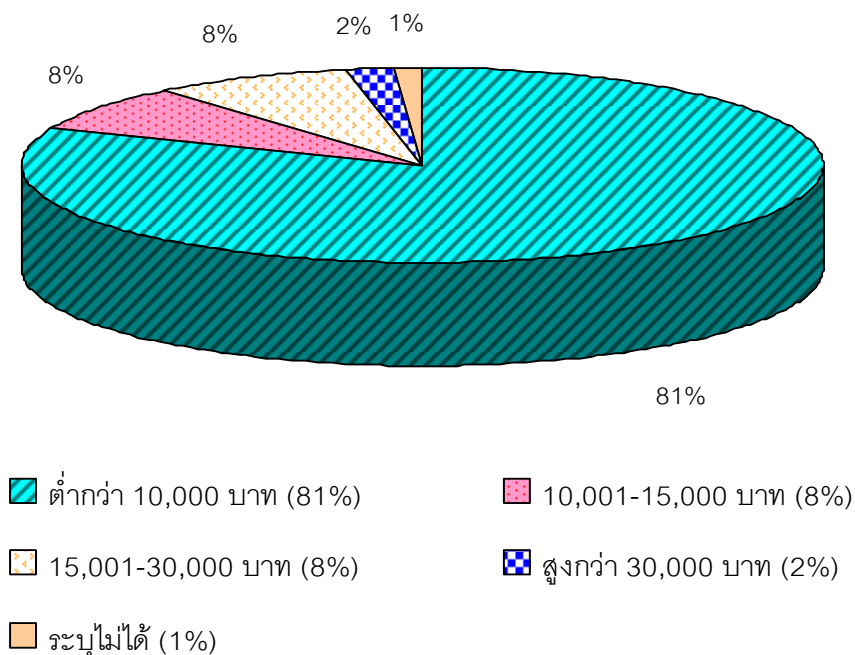
จำนวนประชากรผู้มีงานทำ และจำนวนผู้มีรายได้ประจำ ปี 2545-2549

หน่วย : ล้านคน

ตัวเลขผู้มีงานทำ	2545	2546	2547	2548	2549
จำนวนผู้มีงานทำ	34.60	35.50	36.00	36.60	36.60
จำนวนผู้มีรายได้ประจำ	13.79	14.81	15.87	15.90	15.85
สัดส่วนผู้มีรายได้ประจำต่อผู้มีงานทำ (ร้อยละ)	39.86	41.72	44.08	43.44	43.31

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 1.3
โครงสร้างรายได้ของประชากรผู้มีรายได้ประจำ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การที่บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมีความคล้ายคลึงกัน จึงสามารถทดแทนกันได้บางส่วน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทย สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ Non-Bank ต่างหันมาให้ความสำคัญกับสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับการดำเนินธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันของทั้งธนาคารพาณิชย์ และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ Non-Bank ต่างอยู่ภายใต้การควบคุมจากธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น การกำหนดวงเงินสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันของผู้บริโภคแต่ละรายได้ไม่เกิน 5 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หรือ อัตรารวมสูงสุดของอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ เกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคล รวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี เป็นต้น ดังนั้นการที่ผู้ให้บริการได้อยู่ภายใต้กติกาเดียวกัน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีการแข่งขันกันรุนแรงเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งผลจากการแข่งขันย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปและเศรษฐกิจโดยรวม นอกจากนี้ธุรกิจดังกล่าวก็มีคู่แข่งที่สำคัญคือการกู้เงินนอกระบบจึงทำให้เกิดคำถามว่าโครงสร้างของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันจะเป็นอย่างไรทั้งส่วนแบ่งตลาด

ต้นทุนการบริการ พฤติกรรมการแข่งขันด้านราคาและที่ไม่ใช้ราคา เพื่อทราบถึงกำไรที่ผู้ประกอบการได้รับว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละกลุ่มทั้งธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการที่เป็น Non – Bank และผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบ และในแง่ของผู้ประกอบการ ก็จำเป็นจะต้องทราบถึงความต้องการของลูกค้าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เพื่อให้สามารถวางกลยุทธ์การแข่งขันได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่องโครงสร้างตลาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาภาพรวมของตลาดสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันทั้งในระบบและนอกระบบ

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะและโครงสร้างตลาดสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันในระบบ

1.2.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะพิจารณาขอบเขตดังนี้

1.3.1 ศึกษาโครงสร้างตลาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันของกลุ่มผู้ให้บริการในระบบ และพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน โดยศึกษาทั้งกลุ่มผู้ให้บริการในระบบ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารพาณิชย์ไทย สาขานานาชาติพาณิชย์ต่างประเทศ) บริษัทที่ประกอบธุรกิจ Non – Bank และกลุ่มผู้ให้บริการนอกระบบ ซึ่งอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ จากการใช้แบบสอบถามช่วงเดือน ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2550 และข้อมูลทุติยภูมิในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ ปี 2545 – ไตรมาสที่ 2 ปี 2550

1.3.2 ศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพฯ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในเดือน สิงหาคม 2550

1.4 ข้อมูลและแหล่งที่มา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามจำนวน 578 ชุดเพื่อให้ได้ข้อมูลของผู้ใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน จำนวน 384 ราย รวมทั้งการสัมภาษณ์พนักงานสินเชื่อของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มบริษัทที่เป็น Non – Bank และผู้ปล่อยกู้ในระบบ

ทั้งนี้ขนาดตัวอย่างผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน 384 ชุด คำนวณจากสมการแจกแจงค่าสัดส่วนตัวอย่างดังนี้ (ศิริวรรณ และคณะ, 2540, น.291)

$$n = p (1-p) Z^2 / D^2$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

p = ค่าประมาณสัดส่วน = 0.50

Z = ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 = 1.96

D = ระดับความแม่นยำ = 0.05

นำมาแทนค่าในสมการดังนี้

$$n = 0.50 \times (1-0.50) \times (1.96)^2 / (0.05)^2 = 384$$

1.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลทุติยภูมิมีแหล่งที่มา คือ งบการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทที่เป็น Non – Bank ที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว รายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทที่เป็น Non – Bank วารสารทางวิชาการและบทความต่างๆ และข่าวสารจากสื่อ ฯลฯ

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 ศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

การศึกษาในเชิงปริมาณเป็นการศึกษาในส่วนของโครงสร้างตลาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ต้นทุนการบริการ และส่วนของพฤติกรรมผู้ให้บริการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การศึกษาระดับการผูกขาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้บริการ เป็น 2 กลุ่ม คือ ธนาคารพาณิชย์ และ บริษัทผู้ให้บริการที่เป็น Non-Bank โดยในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ คำนวณหาอัตราการกระจุกตัวของปริมาณเงินให้สินเชื่อรวม และสินทรัพย์รวม (เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ยังไม่เปิดเผยตัวเลขของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน) โดยตั้งสมมติฐานว่าธนาคารที่มีปริมาณเงินให้สินเชื่อรวม และสินทรัพย์รวมจำนวนมาก ก็จะมีความพร้อมในการให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันมาก และสำหรับกลุ่มบริษัทผู้ให้บริการที่เป็น Non-Bank คำนวณหาอัตราการกระจุกตัวของปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน และรายได้ของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน โดยใช้เครื่องมือ 2 ตัว ดังนี้ (วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล, 2530, น. 389 - 394)

(1) Concentration Ratio (CR_n)

เป็นการวัดการกระจุกตัวของหน่วยผลิตบางส่วนในตลาด

$$CR_n = \sum_{i=1}^n S_i, \quad i = 1, 2, 3, \dots, n$$

โดยที่ CR_n คือ อัตราส่วนการกระจุกตัวของ n หน่วยผลิต

S_i คือ ส่วนแบ่งโดยเปรียบเทียบของแต่ละหน่วยผลิต

เท่ากับ มูลค่าสินทรัพย์ (หรือสินเชื่อรวม หรือสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน หรือรายได้ของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน) ที่แต่ละหน่วยผลิตถือครอง/มูลค่าสินทรัพย์ (หรือสินเชื่อรวม หรือสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน หรือรายได้ของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน) ทั้งหมดในตลาด

ตัวอย่างเช่น CR_4 จะหมายถึง ส่วนแบ่งของ 4 หน่วยผลิตแรกรวมกันในตลาด ตัวเลขการกระจุกตัวที่วัดได้จะหมายถึงผู้ผลิตจำนวนน้อยรายในตลาดซึ่งมีความสามารถที่จะมีส่วนแบ่งเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าค่าการกระจุกตัวยิ่งสูงก็แสดงว่าจำนวนส่วนแบ่งของผู้ผลิตน้อยรายในตลาดนี้มากกว่าหน่วยผลิตที่เหลืออื่นๆโดยเปรียบเทียบ ซึ่งอัตราส่วนการกระจุกตัวที่นิยมใช้ คือ CR_4

(2) Herfindahl Summary Index (H)

เป็นการวัดการกระจุกตัวโดยรวมของตลาด

$$H = \sum_{i=1}^n (Y_i / Y)^2$$

โดย Y_i คือ มูลค่าสินทรัพย์ (หรือสินเชือรวม หรือสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน หรือรายได้ของสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน) ที่แต่ละหน่วยผลิตถือครอง

Y คือ มูลค่าสินทรัพย์ (หรือสินเชือรวม หรือสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน หรือรายได้ของสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน) ทั้งหมดในตลาด

ค่า H จะอยู่ระหว่าง 1 และ $1/n$ นั่นคือ $1 \leq H \leq 1/n$ ในกรณีที่มีหน่วยผลิตเพียงหน่วยเดียวในตลาด ค่า H จะเท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึงตลาดแบบผูกขาด แต่ถ้าหน่วยผลิตทุกรายในตลาดมีขนาดการถือครองเท่ากัน ค่า H จะเท่ากับ $1/n$

2) การศึกษาต้นทุนการบริการของผู้ให้บริการทั้งในระบบและนอกระบบ โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และงบการเงิน หรือรายงานประจำปีมาทำการวิเคราะห์

3) การศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน จะวิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

1.5.2 ศึกษาในเชิงคุณภาพ (Descriptive Analysis)

เป็นการศึกษาลักษณะของธุรกิจสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกันรวมทั้งในส่วนขอพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจสินเชือส่วบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ทั้งการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันที่ไม่ใช้ราคา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

1.6.1 ทราบถึงลักษณะตลาด โครงสร้างตลาด และพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ทราบและเข้าใจถึงภาพรวมของตลาดและสามารถวางกลยุทธ์การแข่งขันที่เหมาะสมได้ต่อไป

1.6.2 ทราบถึงต้นทุนการบริการของผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการหาแนวทางลดต้นทุนการบริการดังกล่าว

1.6.3 ทราบถึงการแข่งขันทางด้านราคาและไม่ใช้ราคาของผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

1.6.4 ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์ในการแข่งขันได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากทราบถึงพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

1.6.5 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐบาลให้สามารถกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับโครงสร้างตลาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

1.7 องค์ประกอบของงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "โครงสร้างตลาดของธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกันและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ" สามารถแบ่งองค์ประกอบของงานวิจัยได้ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาที่ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจในการศึกษาวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา วิธีการศึกษา ข้อมูลและแหล่งข้อมูล รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 2 ทฤษฎี และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กล่าวถึงทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา รวมถึงงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรอบการวิเคราะห์

บทที่ 3 ภาพรวมของตลาดสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

อธิบายถึงความหมายของสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ภาพรวมของธุรกิจสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกันในระบบและนอกระบบ ลักษณะการดำเนินธุรกิจสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน โดยจะศึกษาโครงสร้างตลาด ต้นทุนการบริการ การแข่งขันทางด้านราคา และที่ไม่ใช้ราคา รวมทั้งสรุปเปรียบเทียบการดำเนินธุรกิจสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มบริษัทผู้ให้บริการที่เป็น Non – Bank และผู้ให้บริการนอกระบบ

บทที่ 4 ผลการศึกษา

แสดงผลการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งด้านพฤติกรรมผู้ให้บริการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

บทที่ 5 บทสรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา รวมทั้งปัญหา ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการศึกษา และข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป